

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Judiciis Ecclesiasticis Ad Germaniæ Catholicæ
Principia Et Usum**

De iudiciis civilibus

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii [u.a.], 1765

Titulus III. De Iudice.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68163)

TITULUS III. DE JUDICE.

*Conf. Decretal. lib. 1. tit. 29. 31. 32. In
Sexto lib. 1. tit. 14. 16. In Clement.
tit. 8. 9.*

§. 32.

*Ad Judi-
cium re-
quiritur*

*Judex,
qui ex
officio*

Ex tradita Judicii definitione constat, tres requiri Personas ad Judicium, scilicet Judicem, Actorem & Reum. De singulis pauca annotabimus.

§. 33. *Judex* est Persona publica ad id ordinata, ut secundum Leges & consuetudines locorum, populo jus dicat, vel ex *Officio Nobili*, quando motu proprio, aut ad instantiam partis, actionem non habentis, procedit: vel ex *Officio Mercenario*, quando ad instantiam partis actionem proprie dictam proponentis facit ea, quæ jus præscribit; non enim Judex se immiscet litibus privatorum non imploratus, nisi bonum publicum concurrat. Hæc divisio Officii Nobilis & Mercenarii videtur pertinere ad reliquias veteris Juris formularii, ubi Judices a Præatore dati ex certa formula, a cujus vocibus & syllabis abscedere piaculum erat, jus dicebant. In Ju-
dice

Seç. i. Tit. III. De Judicè. 39

dice Ecclesiastico hæc Officiorum distinctio multis abusibus ansam præbet. In illis Causis, ubi absque violatione Sacrorum Canonum, aut honestatis publicæ, de mere temporali privatorum commodo agitur, facile concedo, quod Judex Officium suum pro suscitanda lite interponere non debeat, nisi interpellatus, cum partes suo juri renuntiare possint, & Clerici ex decencia sæpe debeant ex monito Apostoli. At vero, si lis introducta, & autoritas Judicis pro ea definienda jam implorata est, vix tolerandum, multo minus præcipiendum videtur, ut Judex pendente lite injurias continuari, tempus litis prolongari, variis artibus innocentem simplicitatem circumveniri, quiete & somnolenter aspiciat, donec ad singulos actus Judiciales clamore partis oppressæ exciteretur, & ad fungendum munere suo compellatur. 69.)

§. 34. His conformia sunt, quæ de *Tenetur Officio Judicis constituit Pontifex promote-70.)* : *Judicantem oportet cuncta rimari, re bonum*

C 4

§ publicum:

69.) Huc faciunt, quæ habentur apud

LEYSER vol. 7. spec. 468.

70.) Can. II. XXX. q. 5.

Et ordinem rerum plena inquisitione discutere; interrogandi, respondendi, objiciendique præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium illuminata sit pleniter... frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermisum forte remaneat, quod annecti conveniat. Hæc & aliâ similia cum vulgari Idea Officii Mercenarii parum convenire videntur. Certe communis regula, quod Judex non interponat Officium nisi requisitus, varias patitur limitationes, scilicet si concurrat favor utilitatis publicæ; si aliud exigat reverentia erga superiorem Judicem, ad quem fuit appellatum; si agatur de causis piis & privilegiatis alimentorum, dotium, piorum legatorum, personarum miserabilium &c.; si sint personæ, quæ nesciunt, aut nequeunt ipsum Officium implorare, quales sunt pupilli, absentes, pro quibus Judex ipse tenetur supplere; fallit etiam in iis, quæ sunt nota Judici, ut Judici, quæ scilicet constant ex actis; aut quæ sunt Juris: aut ubi æquitas id exigit 71.)
 aut

71.) Exempla elegantia habentur in L. 38. & L. fin. ff. de hæred. petit. ubi in

aut quando Judex interponit officium suum ad concordiam partium inducendam. Id tamen monent Auctores, ut in omni hujusmodi casu Judex manifestet causam, propter quam movetur ad interponendum officium suum, ne id ex mero favore unius partis facere censeatur 72.)

§. 35. Tenetur Judex pro illa pronuntiare, qui pensatis omnibus causam videtur habere probabiliorem. In dubio utrinque æquali non datur casus pro amico: sed vel pronuntian- dum est pro causa magis favorabili E.G. pro innocentia accusati in Criminalibus, pro valore actus, pro jure possessoris, pro causa dotis &c: vel in dubio facti, cui ipsæ partes ob defectum sufficientis probationis occasionem præbent, Causa per divisionem, per sortem, per transactionem

Pronun-
tiare pro
Causa
probabi-
liore:

C 5 com-

restitutione rei vel hæreditatis, sumptuum bona fide impensorum ratio haberi debet ex officio Judicis, etsi reus non opponat exceptionem doli mali; non enim debet petitor ex aliena jactura lucrum facere.

72.) Plura recenset PAX JORDAN Vol. 3. Lib. 13. Tit. 5. n. 35. seqq.

componenda est: vel in dubio *Juris* prudens determinatio unde unde obtineri debet. Præcipue præ oculis habeat *Judex* æquitatem: quamvis enim in allegationibus *Advocatorum* subtilitates & apices *Juris* admittantur; in judicando tamen penitus rejiciuntur, ut inhæreatur æquitati, non quidem cerebrinæ, sed jure informatæ 73.). Unde *Clemens VIII.* *Juris* peritissimus dixisse fertur: *Judex qui bene disputat, male judicat* 74.). Non tamen seponendus est rigor *Justitiæ* ob favorem, odium, aut timorem personarum: sicut audio, sic judico: non sicut odi; non sicut amo; non sicut timeo 75.).

*Nulla
munera
accipere.*

§. 36. Summe periclitatur æquilibrium *Judicis*, qui munera accipit: unde in utroque jure gravissimis *Legibus* hæc acceptatio est prohibita 76.), proin etiam nulla & irrita, ita ut nullo justo titulo acquirantur, & acquisita resti-

73.) L. 4. §. 1. de eo quod cert. loc. &c.
L. 8. C. de Judiciis.

74.) Sic refert PAX JORDAN loc. cit.
n. 49.

75.) S. BERNARDUS de Gradib. humil.
cap. 4.

76.) C. II. §. 4. de Rescript. in 6. Novell.
8. in fin.

restitui debeant ante omnem sententiam Iudicis. Consuetudo, multorum Doctorum autoritate roborata, huic rigori videtur contraria: an ea sit rationalis, & coram Dei Tribunali admittatur, aliorum potius iudicio relinquo, quam ut meum sensum aperiam. JUSTINIANUS Imperator gloriatur, se administrationes gratis conferre, *volentes inhonesta hæc & servilia furta perimere, & nostros subjectos in quiete a provincialibus Iudicibus conservare.* Unde jurare debebat Iudex, se occasione suffragii aut patrocinii in consequendo suo officio nihil penitus ulli præbere, sed sicut gratis accepit administrationem, a publico percepturus annonas, *sic eam puris custodire manibus, Deo & nobis pro ea redditurus rationem 77.)*.

§. 37. Autoritati Iudicis adeo consultum debet esse, ut etiam Acta Iudicis existimati, seu communi errore pro Iudice habiti, sustineri, humanius censeant Leges 78.), occasione Barbarii Philippi, quem SUIDAS nominat

Acta Iudicis existimati sustinentur.

77.) Hæc & alia lectu & imitatione digna habet JUSTINIANUS in cit. Nov. 8.

78.) L. 3. ff. de offic. Præt.

minat Barbium Philippicum, narratque, eum ab hero suo profugum Romæ adulatoriis artibus se insinuasse in familiaritatem Antonii, hujusque gratia sub Triumviratu Prætorem factum. Hunc in Romanorum foro sublimem & purpura vestitum agnovit herus, a quo profugerat, taciteque accedens, & vestem a tergoprehendens, salve, inquit, antiquum & servile nomen addens. Ille domino facile agnito perculsus, rogat ut taceat: domum ducit, maximaque pecunia numerata, se tandem redemit, animique dolorem silentio dissimulavit. Censet Ulpianus, nihil eorum, quæ edixit, quæ decrevit, reprobari: hoc enim humanius esse, cum etiam potuerit Populus Romanus servo decernere hanc potestatem: sed & si scivisset servum esse, liberum effecisset. Lex ista, ejusque ratio extenditur ob publicam utilitatem ad alios casus, in quibus Judex sive profanus, sive Ecclesiasticus, communi errore pro tali habitus laborat defectu, in quo dispensari humana autoritate potuisset.

An Originarius

§. 38. Ex dicto casu sumunt aliqui occasionem disquirendi, an Originarius

rius præferendus sit extero in officio præferen-
 Judicis? Censent originarium esse præ-^{ferendum} sit
 ferendum, quando agitur de rebus extero?
 civitatis administrandis: Extraneum
 autem in iis, quæ ad Jurisdictionem
 pertinent, cum extraneus ab omni
 partium studio magis alienus videatur.
 Nihilominus ubi integra collegia ju-
 risdictionem exercent, assumendi
 potius sunt nati ex eadem Regione,
 quibus jura & consuetudines patriæ
 magis notæ præsumuntur, prout idem
 in Assessoribus Camerae Imperialis re-
 quiritur, ut singuli status, qui jus
 præsentandi habent, assumant aliquem
 in suo Circulo natum, & educa-
 tum 79.).

§. 39. Hæc omnibus Judicibus
 communia sunt. Est autem alius Or-^{Alius Or-}
 dinarius, qui Jurisdictionem ex mu-^{dinarius,}
 nere proprio competentem exercet, ^{alius De-}
 uti Episcopus, aut qui Magistratu ^{legatus,}
 fungitur, alius *Delegatus*, qui eandem
 exer-

79.) Vid. MYNSINGER, cent. 4. obs. 30.
 CASSANÆUS Catal. glor. Mund. part. II.
 conf. 22. EMERIC. A ROSBACH. prax.
 civil. tit. 7. n. 12. seqq. Ordin. Cam.
 Imp. part. I. Tit. 3. seqq.

exercet ex juris vel hominis commiffione, diftinctam a Jurisdictione illius, cujus nomine, vice & autoritate eam exercet, qualis competit Epifcopo in Exemptos ex fpeciali commiffione Juris, vel summi Pontificis. Pro ordinario ftat præfumptio Jurisdictionis competentis: Delegati potestas, cum mere dependeat ex Commiffione, indiget probatione, & excedere non debet limites pofitos, etiam consentientibus partibus, nifi aliqua reftictio mere in favorem partium fit adjecta, qualis frequenter potest esse claufula de tempore vel loco, quo caufa definiri debet. Nec potest Delegatus potestatem fuam extendere ultra ea, quæ vel continentur in Mandato delegationis, vel neceffaria funt ad hoc, ut Caufa ipfi commiffa expedi-ri poffit. Qui habet Jurisdictionem Ordinariam, delegare potest: Delegatus autem non potest regulariter subdelegare, nifi fit Delegatus fupremi Principis, aut ad univerfitatem caufarum, aut ipfi iftud tacite vel exprefse a Delegante fit concessum. Si plures funt delegati ad aliquam caufam cum claufula, ut fi unus non fit præfens, alter folus procedat, pro ta

li casu unus impeditus non potest pro se alterum subdelegare: nam dicta clausula non intelligitur, ut si per se, vel per alios interesse non posset: quia id raro, vel nunquam contingeret; sed si non posset personaliter interesse 80.). Judex ordinarius retinet suam Jurisdictionem, etiam post mortem ejus, a quo delatum ipsi est officium cum annexa Jurisdictione: excipiuntur tamen Vicarii, qui eandem cum Principali Jurisdictionem tenent, quorum potestas extinguitur cum Principali. Judicis Delegati officium finitur per mortem Delegantis, aut per omnem eum modum, quo Delegans amittit suam Jurisdictionem, si res adhuc sit integra, quæ tamen limitatio passim non observatur. Summus Pontifex delegare solet constitutos in Dignitate, vel Personatu, aut Canonicos Cathedrales 81.): juxta Jus civile delegari possunt & solent etiam privati 82.); observata tamen negotii qualitate. A Delegato appellatur ad Superiorem Delegantis; si hic Superior-

---

80.) C. 34. de offic. & potest. Jud. deleg.

81.) C. 11. princ. de Rescript. in 6.

82.) L. ult. §. 7. ff. de offic. ejus cui mand. est Jurisd.

riorem non habet, appellatur ad ipsum delegantem 83.)

Titia Judicum

§. 40. Ex gravibus Judicum obligationibus, inferuntur gravia eorum delicta, qui muneri suo non satisfaciunt. Periculosum præ ceteris est crimen *Barrataria*, quod committit Judex, quando pecunia corruptus iniquam profert sententiam: dein crimen *Concessionis*, quando per metum extorquet pecuniam. Delinquit insuper, si ex quacunque demum ratione, dolo malo, vel ex imperitia profert injustam sententiam: aut negligens est in administranda Justitia. 84.)

Coercentur per Syndicatum,

§. 41. Potens remedium Judices in Officio continendi olim erat *Syndicatus*. Isti enim 85.) si functi essent suo officio, postquam Successor ad Provinciae fines pervenerat, in Civitate, cui præerant, debebant quinquaginta dies commorari, eoque tempore publice

83.) Vid. SAMUEL STRYCKIUS Differtat. Vol. 5. Disp. 1. de Delegato Principis. & ibidem citati.

84.) De his Judicum delictis, eorumque poenis fuse agit PROSPER FARINACIUS Prax. Crim. part. 3. quæst. III.

85.) Juxta L. un. C. ut omnes Judices &c.

blice versari in omnium conspectu, ut singulis esset facultas talem Judicem conveniendi de culpa, fraudibusque, si quas admisisset, ipseque rationem redderet, quod vulgo dicitur *Syndicatum subire* 86.) Hoc remedium olim etiam concessum erat contra Adessores Camerae Imperialis 87.) ; cui tamen postea aliud mitius fuit additum, scilicet *Revisio*, sed ita ut etiam pro criminis qualitate *Syndicatu* locus sit 88.)

§. 42. Absque his fori externi re- *Et pro-*
mediis, Judicem ad officium suum *priam*
rite explendum urgere debet propria *conscien-*
conscientia, & obligationis impen- *tiam.*
dentis timor. Nam si errorem a se
commisum in præjudicium litigan-
tium agnoscat Judex, tenetur impe-
dire damnum, quantum fieri potest,
D etiam-

86.) Vid. PARIS DE PUTEO de Syndi-
catu, cum aliis, quorum tractatus con-
tinentur in Tract. VII.

87.) Recess. Imp. Ratisbon. ann. 1532.
art. 3. §. 17.

88.) Ord. Cam. ann. 1555. part. 3. tit. 53.
§. 10. & Concept. nov. Ord. Cam. p. 3.
tit. 63. §. 18.

De Judiciis

etiamsi error absque gravi culpa commissus sit. Si vero suo defuit officio ex propria culpa, quia aut Judicis munus suscepit absque necessaria doctrina, aut perfunctorie causam examinavit, refarcire illatum damnum tenetur ex suo marsupio, quando errorem emendare, & eum, cui sua culpa aut inscitia nocumento fuit, indemnem præstare aliter non possit.

Alia remissive.

§. 43. Hæc pro instituto nostro de Judice dicta sufficiunt. De ejusdem officio circa singulos actus Judiciales dicetur, quando infra de his ipsis actibus instituetur sermo.

TITULUS IV. DE ACTORE, ET REO.

§. 44.

Præter Judicem requiritur Actor. **J**UDEX, de quo diximus, Causam discutit inter Actorem & Reum. Actor dicitur, qui juris experiundi causa aliquem in jus vocat. Si causa sit Civilis, proprie dicitur Actor: si Criminalis, vocatur Accusator. In Criminalibus vices Actoris sæpe supplet